

Autoevaluace neboli sebepoznání v mateřské škole: Profesní zrcadlo pro náš růst

JANA VOŽECHOVÁ

Představte si, že stojíte před zrcadlem – ale místo svého odrazu vidíte obraz své pedagogické praxe. Jaký jste učitel, jaká jste učitelka? Jak si vedete? Co byste změnil/a, aby vaše práce byla ještě lepší? Autoevaluace v mateřské škole není jenom povinností, kterou je třeba splnit. Je to vzácná příležitost podívat se na sebe i svou praxi z nového úhlu pohledu. Nově vytvořený Nástroj profesního sebepoznání, dostupný na www.podporapedagoga.cz, může sloužit jako prostředek nejen ke zlepšení kvality vzdělávání, ale i k vašemu osobnímu růstu a zvýšení míry spokojenosti.

Cesta k vytvoření moderního autoevaluačního nástroje v podobě online aplikace začala před čtyřmi lety, kdy jsme společně se zahraničními kolegy začali spolupracovat na efektivním řešení autoevaluace pedagogů v mateřských školách. Jak to tedy udělat, aby nás autoevaluace bavila, abychom se díky ní mohli rozvíjet, uvědomovat si nové skutečnosti o sobě samých? Věci, které nám předtím unikaly? Lze mít pro sebepoznání dokonce vášeň?

Naším cílem bylo vyvinout a do života uvést uživatelsky příjemný nástroj, který pedagogům v MŠ usnadní proces autoevaluace a jehož okamžité výsledky pro ně budou užitečné.

Autoevaluace je povinná. To, co je povinné, není často oblíbené. Změníme to?

Pro zjištění „nálady“ k tématu autoevaluace pedagogů jsme vytvořili krátký dotazník, který nám na jaře 2022 vyplnilo

53 účastníků (pedagogů MŠ) konference „Autoevaluace jako prostředek zlepšení předškolního vzdělávání“.

Analýza odpovědí by se dala shrnout do několika základních postojů, jež si můžeme označit jako „6 N“:

- Nejistota – K čemu to bude?
- Nadbytečnost – Další papír pro papír.
- Nepochopení – Vždyť to nikdo stejně nebude číst!
- Nebezpečí – Hlavně aby to nikdo nečetl.
- Neutrálnost – Jak to děláme nyní, to nám stačí.
- Nadšení – Super! Konečně něco.

Při zjišťování požadavků na nový nástroj autoevaluace byly ze strany pedagogů vzneseny tyto hlavní požadavky:

- Má odborný a v praxi ověřený obsah.
- Uleví, nepřidělá práci.
- Je přitažlivě zpracovaný a uživatelsky přívětivý.
- Představuje skutečně pohled na sebe sama.
- Odpovídá oficiálním požadavkům.
- Poskytne ihned výsledky.
- Obsahuje doporučení pro seberozvoj.
- Pomůže stanovit další profesní rozvoj.

Připomeňme si, že principy autoevaluace a jejího využití určuje školský zákon (hodnocení škol) a dále vyhláška č. 15/2005 Sb., jež definuje, že vyhodnocení autoevaluace je obsahem výroční zprávy. RVP PV obsahuje zásady provádění autoevaluace a ŠVP konkretizuje provádění autoevaluace. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, říká: „Pedagogové jsou pro svou práci kvalifikovaní a odborně zdatní a ke své práci přistupují profesionálně. Pedagogové aktivně spolupracují na svém profesním rozvoji.“

Schéma autoevaluace

Tvorba Nástroje profesního sebepoznání jako autoevaluačního nástroje

Vývoj autoevaluačního nástroje probíhal ve třech etapách. **První** z nich představoval mezinárodní projekt Erasmus+, probíhající od ledna 2021 do června 2023. Partnery byli učitelé mateřských škol a akademičtí pracovníci z Lotyšska, Turecka a ČR. Bylo vytvořeno základní schéma nástroje, složené ze tří hlavních částí:

1. dotazník sestávající z výroků vztahujících se k pedagogickým kompetencím;
2. vyhodnocení vizualizované v grafech pomocí barev a procent s textovým komentářem;
3. doporučení vztahující se k jednotlivým kompetencím.

První, pilotní verze výroků musela reflektovat realitu všech zúčastněných zemí, a proto v některých případech měly významně kompromisní charakter. Celkem bylo zapojeno 180 pedagogických pracovníků (60 učitelů z každé země).

Ve druhé etapě, trvající do dubna 2024, jsme se zaměřili na vznik specificky české verze. Základem pro návrh pilotní verze nástroje byl **Delorsův model čtyř pilířů** (Delors, 1996), **pět základních dovedností pro 21. století** neboli 5Cs (UNICEF, 2018), **Rámec profesních kvalit učitele** (2012), **Nástroj pro hodnocení kvality práce učitele předškolního vzdělávání** (STEP by STEP ČR, o. p. s., 2015) a v neposlední řadě i rešerše kompetenčního rámce pro pedagogické pracovníky MŠ zpracovaná jako výstup projektu první etapy.

Byla utvořena fokusní (ohnisková) skupina z osmi odborníků (ředitelky a učitelky MŠ, psychologové, speciální pedagogové), kteří posuzovali kvalitu a znění všech jednotlivých výroků. Počet výroků byl upraven na 179. Revidované výroky byly začleněny do druhé verze online aplikace, jež byla následně podrobena testování více než dvěma sty pedagogy.

Ve třetí etapě (4/2024 až 7/2024) proběhlo finální ověřování výroků a oblastí kompetencí pedagogů v mateřských školách. Bylo zapojeno 395 pedagogických pracovníků, kteří

využili online aplikaci profesního sebepoznání. Získané informace posloužily pro závěrečné statistické vyhodnocení dat.

Od září 2024 je tedy k dispozici nový, revidovaný Nástroj profesního sebepoznání. Na základě statistických výsledků byla finalizována skladba výroků a složení kompetencí. Nástroj v podobě aplikace **je aktuálně volně dostupný na webových stránkách www.podporapedagoga.cz** všem pedagogickým pracovníkům MŠ, kteří mají zájem na sobě pracovat a posouvat se ve své profesi.

Kompetenční rámec autoevaluačního nástroje

Co se o sobě pedagog může dozvědět?

Aktuálně aplikace obsahuje 113 výroků rozdělených do čtyř základních oblastí, přičemž každá oblast se tematicky soustředí na dva faktory. U každého faktoru je uvedena odpovídající kompetence z kompetenčního rámce učitele.

AKTUÁLNĚ

1. oblast: Já a dítě

- Faktor 1.1: Rozvoj individuálních schopností dětí
- Faktor 1.2: Plánování a diagnostika

Pedagog si ověří, nakolik rozumí ranému vývoji dítěte, zda dostatečně vnímá, že se každé dítě učí v jedinečných kontextech. Součástí je i zjištění, nakolik ovládá vhodné metody k dokumentaci pokroku dětí a plánování jejich rozvoje a zkušeností.

2. oblast: Já a rodiče

- Faktor 2.1: Komunikace s rodiči
- Faktor 2.2: Podpora vhodných výchovně-vzdělávacích postupů

Důležité pro pedagoga je také získat obrázek o schopnosti budovat a posilovat partnerství s rodinami a zapojovat je do podpory vzdělávacího procesu dítěte. Má možnost posoudit svoji schopnost spolupracovat s rodinou na cílené podpoře dítěte a nabízet relevantní materiály a zdroje vhodným způsobem.

3. oblast: Já a prostředí dětské skupiny

- Faktor 3.1: Spolupráce s dětmi
- Faktor 3.2: Komunikace a bezpečí ve skupině

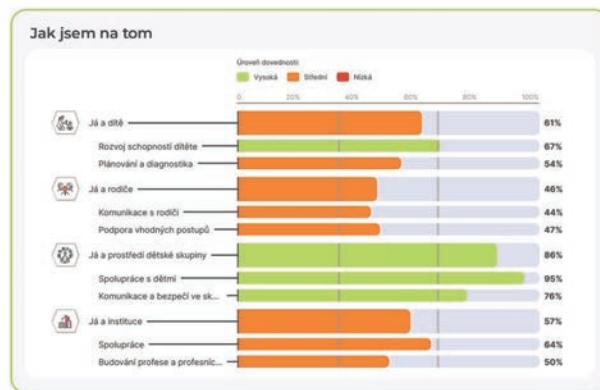
Třetí oblast je věnována kompetencím pro práci s kolektivem dětí. Například zjišťuje, nakolik je pedagog schopen posilovat kooperaci či aktivní zapojení každého dítěte, zda se mu daří vytvářet bezpečné prostředí pro komunikaci, zajišťovat otevřený dialog a pomáhat řešit konflikty.

4. oblast: Já a instituce

- Faktor 4.1: Institucionální spolupráce
- Faktor 4.2: Budování profese a profesních sítí

V neposlední řadě je pro pedagoga důležité zaměřit se i na kompetence související s fungováním v týmu spolupracovníků. Zjistí, nakolik se identifikuje se svou školou. Také lépe porozumí svým dovednostem aktivně se věnovat svému odbornému zdokonalování i budování sítě profesních kontaktů a sdílení zkušeností.

Pedagog po bezplatné registraci na www.podporapedagoga.cz může aplikaci ihned začít využívat. Doba vyplňování autoevaluačního dotazníku činí přibližně 20 minut. Každý výrok z dotazníku pedagog posuzuje ve vztahu k sobě na pětibodové škále. Zaklikne tedy tu hodnotu, která ho nejlépe charakterizuje. Po vyplnění se uživateli okamžitě ukáže vyhodnocení v podobě grafu lineárního nebo pavučinového. Kromě takto graficky znázorněných výsledků nástroj obsahuje přes 250 konkrétních doporučení k dalšímu rozvoji a vzdělávání. Z nich může pedagog vybírat podle vlastních cílů a motivace.

Report s výsledky

Výsledky se pedagogovi uloží v jeho profilu, může se k nim tedy opakovaně vracet. Navíc k nim nikdo jiný nemá přístup. Výsledky lze vytisknout a založit do profesního portfolia. Pedagog může informace na základě vlastního uvážení využít v rámci pravidelných evaluačních schůzek s ředitelem (pokud takové setkávání vedení MŠ poskytuje). Poslouží též k zamýšlení nad krátkodobým i dlouhodobým plánem profesního i osobnostního rozvoje v souladu s cíli mateřské školy a zkvalitňováním vzdělávání předškolních dětí. Mohou napomoci s výběrem vhodných kurzů či školení. S časovým odstupem (cca 10 měsíců) se pedagog k autoevaluačnímu dotazníku může vrátit a zjistit aktuální úroveň dovedností. Vše se mu opět uloží a může si výsledky porovnat.

Výstupy z autoevaluačního dotazníku, návazné plánované kroky ve vzdělávání, realizované semináře, přednášky, výcviky apod. jsou součástí profesního portfolia učitele, dokladujícího jeho dlouhodobou a vědomou práci na sobě samém.

Pro koho je nástroj určen?

V první řadě nástroj poslouží pedagogům mateřských škol. Z prvních zkušeností vyplývá, že je užitečný i pro ředitele mateřských škol, pro asistenty pedagoga v MŠ a také pro učitele a asistenty pedagoga v přípravných třídách ZŠ.

Jak bylo uvedeno výše, k vyplněnému dotazníku a výstupům z něho mají přístup pouze registrovaní uživatelé. Je tudíž na každém pedagogovi, zda se rozhodne své sebepoznání sdílet. Logickým předpokladem pro případné sdílení ve škole je vytvoření bezpečného prostředí, důvěra mezi učitelem a ředitelem (vedoucím). A jistota pro učitele, že výstupy autoevaluace, pokud se je sdílet rozhodne, nebudou použity proti němu.

Shrňme si výhody používání aplikace:

- okamžité výsledky
- snadné použití
- doporučení pro seberozvoj

- vizualizace výstupů
- podpora rozhodování a plánování
- sledování dlouhodobého pokroku
- anonymita a bezpečnost dat
- smysluplnost, již ne formálnost

Na závěr....

Autoevaluace je o nás jako o jedincích. Předpokladem pro její provádění je osobní motivace a existence kvalitního nástroje. Nutností pro případné sdílení výstupů je bezpečné klima – klima důvěry. Na pravidelnou autoevaluaci může navazovat evaluace školy a naopak. Autoevaluace není jednorázový úkol, ale dlouhodobý a neustále se opakující proces. Postupně pomáhá zlepšovat jak kvalitu výuky, tak osobní spokojenost pedagoga. Tím se stává významnou součástí wellbeingu pedagoga, podpory bezpečného pracovního prostředí a dobrých pracovních vztahů.

Jako tečku uvedme slova klasika: *Poznání sebe sama je základem pravé moudrosti.* – Jan Amos Komenský

Máte zájem si aplikaci vyzkoušet? Ověřit si své pedagogické kompetence a zjistit, jak je můžete prohloubit? Je to snadné, stačí se registrovat na stránkách www.podporapedagoga.cz.

ZDROJE

- DELORS, J. *Učení je skryté bohatství: Zpráva Mezinárodní komise UNESCO pro vzdělávání pro 21. století.* Paříž: UNESCO, 2016.
- TOMKOVÁ, A., a kol. *Rámec profesních kvalit učitele: Hodnoticí a sebehodnoticí arch.* Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012.
- STEP BY STEP ČR, o. p. s. *Nástroj pro hodnocení kvality práce učitele předškolního vzdělávání.* Praha: Step by Step ČR, 2015.
- UNICEF. *UNICEF Strategic Plan 2018–2021* [online]. 2018. Dostupné z: <https://www.unicef.org/reports/unicef-strategic-plan-20182021>.

Mgr. Jana Vozechová, Ph.D., Pedagogicko-psychologická poradna STEP a Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

VZDĚLÁVÁNÍ – ACADEMY EDUCATION, S. R. O.

TENKÝ LED MEDIKACE A ZDRAVOTNICKÝCH ÚKONŮ VE ŠKOLSTVÍ – PRO MŠ

Lektorka:	Mgr. Lenka Polášková
Datum a čas:	17. 12. 2024, 15:00–17:15
Rozsah:	3 vyuč. hod.
Místo konání:	on-line
Cena:	1 850 Kč (vhodné pro šablony)
Určení:	Vedoucí pedagogičtí pracovníci MŠ
Odkaz na přihlašování:	https://academyeducation.cz/o_kurzu/?kurz=MEDIK

PRÁVA A POVINNOSTI ŘEDITELEK MŠ OD A DO Z

Lektorka:	Mgr. Lenka Polášková
Datum a čas:	22. 1. 2025, 15:00–17:15
Rozsah:	3 vyuč. hod.
Místo konání:	on-line
Cena:	1 850 Kč (vhodné pro šablony)
Určení:	Vedoucí pedagogičtí pracovníci MŠ
Odkaz na přihlašování:	https://academyeducation.cz/o_kurzu/?kurz=PRAPOMS